

BADANIA ANKIETOWE
DOTYCZĄCE WYKORZYSTANIA EKSPERTYZY PRYWATNEJ W POLSKIM PROCESIE KARNYM
- WYNIKI

1. Ogólna charakterystyka badań ankietowych

Proces badawczy dotyczący poznania roli ekspertyzy prywatnej w postępowaniu karnym składał się z kilku etapów. W pierwszej kolejności badania opierały się na analizie dorobku piśmiennictwa w zakresie zmian Kpk dokonanych nowelą z 1 lipca 2015 r., możliwości wykorzystania w polskim procesie karnym oraz w innych państwach ekspertyzy prywatnej - obecnie oraz na kanwie obowiązujących w Polsce wcześniej Kodeksów postępowania karnego). Jednocześnie analizowane było orzecznictwo sądowe w tym zakresie. Drugim etapem badań było skierowanie w 2017 r. pilotażowej ankiety związanej z wykorzystaniem ekspertyzy prywatnej do sędziów wydziałów karnych sądów w obszarze właściwości Sądu Okręgowego w Białymstoku. Jednocześnie skierowano do prezesów sądów na wskazanym wyżej obszarze pismo z zapytaniem o możliwość wyodrębnienia akt zawierających ekspertyzę prywatną do ewentualnych badań aktowych. Z uzyskanych odpowiedzi wynikało, iż system bazy danych, który używany jest przez pracowników sądów nie daje możliwości zlokalizowania i wyodrębnienia spraw, w których złożone zostały ekspertyzy prywatne. Podobnie sytuacja przedstawia się w przypadku systemu bazy danych użytkowanego przez pracowników prokuratur. Mając na uwadze czas i nakład pracy w stosunku do zamierzonego efektu w postaci ilości zbadanych spraw za pomocą badań aktowych, metodą bardziej efektywną niż badania aktowe wydała się metoda badań empirycznych w postaci badań ankietowych.

Kolejnym etapem badań nad tematyką wykorzystania ekspertyzy prywatnej w postępowaniu karnym było zatem przeprowadzenie badań empirycznych – badań sondażowych techniką ankiety (dalej badania ankietowe). Badania te prowadzone były w latach 2020-2021. W czerwcu 2019 r. złożony został wniosek o finansowanie badań naukowych do Narodowego Centrum Nauki w konkursie PRELUDIUM 17. pt. „Wpływ ekspertyzy prywatnej na wykrycie prawdy materialnej w polskim procesie karnym”. Po zakwalifikowaniu projektu do finansowania, w dniu 05.03.2020 r. rozpoczęto realizację grantu pt. „Wpływ ekspertyzy prywatnej na wykrycie prawdy materialnej w polskim procesie karnym”, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki (projekt badawczy nr 2019/33/N/HS5/01626, umowa nr UMO-2019/33/N/HS5/01626).

Wyżej wskazane badania ankietowe dotyczyły trzech grup zawodowych: adwokatów i radców prawnych, sędziów i prokuratorów. W takiej kolejności przygotowywane były i rozpowszechniane ankiety. Pierwszym etapem badań empirycznych było zatem opracowanie, rozesłanie ankiet do adwokatów i radców prawnych, a następnie opracowanie odpowiedzi udzielanych przez tę grupę respondentów. Ankieta została rozesłana do respondentów drogą mailową za pośrednictwem Okręgowych Rad Adwokackich i Okręgowych Izb Radców Prawnych. Ankietę wypełniło 148 adwokatów i radców prawnych, tj. 93 adwokatów i 55 radców prawnych.

Kolejnym etapem badań empirycznych był sondaż wśród sędziów. Ankieta skierowana do tej grupy respondentów rozesłana została tradycyjną drogą pocztową do wszystkich sądów powszechnych w kraju. Ankietę wypełniło 299 sędziów.

Trzecim etapem badań empirycznych był sondaż wśród prokuratorów. Ankieta skierowana do tej grupy respondentów rozesłana została tradycyjną drogą pocztową do wszystkich jednostek prokuratur na terenie kraju. Ankietę wypełniło łącznie 1429 prokuratorów.

Celem opisywanych badań empirycznych w wskazanych grupach zawodowych było poznanie opinii respondentów o możliwości wykorzystania ekspertyzy prywatnej i jej roli w procesie karnym. Opinie wyrażane przez respondentów zostały ujęte w niżej zaprezentowanym zestawieniu tabelarycznym.

2. Konstrukcja ankiet

Wypada ogólnie nakreślić przyjętą metodę konstrukcji ankiet. W każdym kwestionariuszu ankiety (dostosowanym do grupy adresatów) zawarto kilkanaście pytań. W większości pytania i odpowiedzi zawarte w ankiecie były tożsame, co umożliwiło dokonywanie w kolejnych rozdziałach pracy zestawień wyników w postaci wykresów i diagramów ujmujących odpowiedzi wszystkich badanych grup respondentów łącznie.

Konstrukcja kwestionariusza ankiety została podzielona na dwie części. Pierwsza część ankiety odnosi się do praktycznych aspektów wykorzystania w procesie karnym ekspertyzy prywatnej, zaś druga zawiera pytania o dane osoby wypełniające ankietę. Większość pytań z pierwszej części ankiety to pytania zamknięte lub półotwarte. Z uwagi na chęć uzyskania wyczerpującego katalogu odpowiedzi oraz aby uniknąć narzucania subiektywnych odpowiedzi respondentom, w wielu pytaniach dodana została odpowiedź „inne” umożliwiającą wskazanie własnej odpowiedzi przez respondenta. Respondenci udzielając w tym polu odpowiedzi na dane pytanie niejednokrotnie wskazywali kilka koncepcji i sugestii. Wypowiedzi respondentów zaprezentowane zostały pod każdą z tabel, przy czym dłuższe wypowiedzi, w niezmienionej stylistycznie formie, zostały przedstawione z użyciem cudzysłowu.

Wiele pytań kwestionariusza ankiety zostało sformułowanych w ten sposób, że istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi spośród wskazanych wariantów. Przyjęto założenie, że częstotliwość zaznaczanych odpowiedzi przez respondentów wskazywać będzie rangę (znaczenie) danej odpowiedzi dla rozstrzygnięcia zagadnienia będącego przedmiotem zadanego pytania. Niektóre pytania bądź też odpowiedzi stanowiły pytania/odpowiedzi kontrolne, gdyż dotyczyły sprawdzenia tego, czy osoba uzupełniająca ankietę spotkała się w swojej praktyce zawodowej z ekspertyzą prywatną, co w oczywisty sposób rzutuje na wewnętrzne przekonanie co do zasadności udzielanych przez respondenta odpowiedzi.

Ankieta zawierała w drugiej jej części dwa pytania odnoszące się do osoby respondenta, tj. odnoszące się do sprawowanej funkcji (sędzia danego sądu powszechnego – Sądu Apelacyjnego, Sądu Okręgowego, Sądu Rejonowego, prokurator danej jednostki prokuratury – Prokuratury Krajowej, Prokuratury Regionalnej, Prokuratury Okręgowej, Prokuratury Rejonowej, adwokat, radca prawny) oraz doświadczenia (stażu pracy - czasu wykonywania danego zawodu).

W poniższych podrozdziałach zostały przedstawione dane liczbowe i procentowe odnoszące się do każdego pytania zawartego w ankiecie skierowanej do wszystkich trzech grup zawodowych, poczynając od danych dotyczących respondentów. Tabele obrazują udzielane odpowiedzi przez dane grupy zawodowe.

2. Charakterystyka poszczególnych prób badawczych

2.1. Dane dotyczące sędziów

Tabela nr Ilość respondentów oraz miejsce pracy sędziego

Odpowiedź	ilość	%
SR	243	81%
SO	38	13%
SA	18	6%
RAZEM	299	100%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Staż pracy sędziego

Odpowiedź	ilość	%
1-10 lat	55	18%
11-20 lat	109	37%
więcej niż 20 lat	135	45%
RAZEM	299	100%

Źródło: Opracowanie własne

Do wydziałów karnych sądów powszechnych rozesłano tradycyjną drogą pocztową łącznie 377 listów, uzyskano zwrot ze 143 sądów, tj.:

- 118 listów zwrotnych z sądów rejonowych,
- 18 listów zwrotnych z sądów okręgowych,
- 6 listów zwrotnych z sądów apelacyjnych.

Uwzględniając ilość wysłanych listów oraz ilość uzyskanych odpowiedzi z sądów, określić można wskaźnik zwrotu, który w przypadku sądów powszechnych wynosi 38%¹.

Badania ankietowe w tej grupie respondentów opierają się na ankietach wypełnionych przez 299 sędziów. Ankietę wypełniło 243 sędziów sądów rejonowych (co stanowi 81% wszystkich respondentów w tej grupie badanych), 38 sędziów sądów okręgowych (co stanowi 13% wszystkich respondentów w tej grupie badanych) oraz 18 sędziów sądów apelacyjnych (co stanowi 6% wszystkich respondentów w tej grupie badanych).

Najliczniejszą grupą sędziów, którzy uzupełnili ankietę, byli sędziowie ze stażem pracy większym niż 20 lat (45% respondentów). Nieco mniej respondentów uzupełniających ankietę posiada staż pracy w przedziale od 11 do 20 lat (37% respondentów). Stosunkowo mniej respondentów posiadała staż pracy w przedziale od 1 roku do 10 lat (18% respondentów).

2.2. Dane dotyczące prokuratorów

Tabela nr Ilość respondentów oraz miejsce pracy prokuratora

Odpowiedź	ilość	%
PR	966	68%
PO	327	23%
PReg	101	7%
PK	35	2%
RAZEM	1429	100%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Staż pracy prokuratora

Odpowiedź	ilość	%
1-10 lat	338	24%
11-20 lat	512	36%
więcej niż 20 lat	579	40%
RAZEM	1429	100%

Źródło: Opracowanie własne

¹ Wskaźnik zwrotu określa procentowy stosunek otrzymanych listów z sądów do listów rozesłanych celem wypełnienia przez sędziów ankiety. Stosunek ten wynosi 37,93% $\approx$ 38%

Do wszystkich jednostek prokuratur na terenie kraju nadesłano tradycyjną drogą pocztową łącznie 389 listów. Korespondencja nie była kierowana do prokuratur zamiejscowych, gdyż w piśmie przewodnim kierowanym do poszczególnych jednostek zawarta była prośba o rozesłanie ankiet do poszczególnych ośrodków prokuratur zamiejscowych. Uzyskano zwrot z 342 jednostek prokuratur, tj.:

- 1 list zwrotny z Prokuratury Krajowej,
- 10 listów zwrotnych z jednostek prokuratur regionalnych,
- 40 listów zwrotnych z jednostek prokuratur okręgowych,
- oraz 291 listów zwrotnych z jednostek prokuratur rejonowych, w tym prokuratur zamiejscowych.

Uwzględniając ilość wysłanych listów oraz ilość uzyskanych odpowiedzi z jednostek prokuratur, określić można wskaźnik zwrotu, który w tym przypadku wynosi 89%². Wskaźnik zwrotu ankiet w porównaniu z innymi badanymi grupami w jest zdecydowanie najwyższy.

Ankiety wypełniło 966 prokuratorów prokuratur rejonowych (co stanowi 68% wszystkich respondentów w tej grupie badanych), 327 prokuratorów prokuratur okręgowych (co stanowi 23% wszystkich respondentów w tej grupie badanych), 101 prokuratorów prokuratur regionalnych (co stanowi 7% wszystkich respondentów w tej grupie badanych), oraz 35 prokuratorów Prokuratury Krajowej (co stanowi 2% wszystkich respondentów w tej grupie badanych).

Najliczniejszą grupą prokuratorów, którzy uzupełnili ankietę, byli prokuratorzy, podobnie jak w przypadku sędziów, ze stażem pracy większym niż 20 lat (40%). Nieco mniej respondentów uzupełniających ankietę posiada staż pracy w przedziale od 11 do 20 lat (36% respondentów). Stosunkowo mniej respondentów posiadała staż pracy w przedziale od 1 roku do 10 lat (24% respondentów). Charakterystyka tej grupy badawczej pod względem stażu pracy jest zatem bardzo zbliżona do badanej grupy sędziów.

2.3. Dane dotyczące adwokatów i radców prawnych

Tabela nr Ilość respondentów oraz rodzaj wykonywanego zawodu (adwokat/radca prawny)

Wykonywany zawód	ilość	%
adwokat	93	63%
radca prawny	55	37%
RAZEM	148	100%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Staż pracy adwokata lub radcy prawnego

² Wskaźnik zwrotu określa procentowy stosunek otrzymanych listów z prokuratur do listów rozesłanych celem wypełnienia przez prokuratorów ankiety. Stosunek ten wynosi 88,917% $\approx$ 89%

Długość stażu pracy jako adwokat lub (i) radca prawny wliczając czas aplikacji	ilość	%
mniej niż 4 lata	29	20%
4-10 lat	69	47%
11-20 lat	32	22%
więcej niż 20 lat	18	12%
RAZEM	148	100%

Źródło: Opracowanie własne

Odnosząc się do liczbowego wskaźnika wypełnienia ankiet wśród adwokatów i radców prawnych, sposób rozesłania ankiet uniemożliwiał jego określenie. Ankiety zostały bowiem rozesłane drogą elektroniczną na skrzynki mailowe adwokatów i radców prawnych za pośrednictwem Okręgowych Rad Adwokackich i Okręgowych Izb Radców Prawnych. Ilość respondentów (adwokatów i radców prawnych), którzy wypełnili kwestionariusz ankiety wskazuje jednak, że wskaźnik zwrotu ankiet w jest zdecydowanie najniższy w porównaniu z innymi badanymi grupami, a tym samym „skuteczność” przebadania respondentów w tej grupie była stosunkowo niska.

Badania ankietowe w tej grupie respondentów opierają się na ankietach wypełnionych przez 148 osób, 93 adwokatów i 55 radców prawnych.

Najliczniejszą grupą adwokatów i radców prawnych, którzy uzupełnili ankietę, były osoby ze stażem pracy w przedziale 4-10 lat (47%). Nieco mniej respondentów uzupełniających ankietę posiada staż pracy w przedziale od 11 do 20 lat (22% respondentów) oraz staż pracy mniejszy niż 4 lata (20% respondentów). Stosunkowo mniej respondentów posiadała staż pracy powyżej 20 lat (12% respondentów)

3. Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród sędziów

Tabela nr Pytanie 1: Jak Pan/Pani ocenia zmianę art. 393 § 3 kpk w zakresie możliwości odczytywania na rozprawie wszelkich dokumentów prywatnych powstałych poza postępowaniem karnym i dla jego celów, dokonaną ustawą z dnia 27 września 2013 r. (która weszła w życie w dniu 1 lipca 2015 r.)?

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
pozytywnie	88	18	4	110	37%
raczej pozytywnie	86	10	9	105	35%
raczej negatywnie	23	5	2	30	10%
negatywnie	8	1	1	10	3%
trudno powiedzieć	38	4	2	44	15%
RAZEM	243	38	18	299	100%

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższej tabeli wynika, że najczęściej wybieraną odpowiedzią była odpowiedź „pozytywnie”

(35%), drugą w kolejności była odpowiedź „raczej pozytywnie” (35%), trzecią w kolejności była odpowiedź „trudno powiedzieć” (15%), czwartą w kolejności była odpowiedź „raczej negatywnie” (10%), zaś najrzadziej wybieraną odpowiedzią była odpowiedź „negatywnie” (3%).

Tabela nr Pytanie 2: Czy Pana/Pani zdaniem wprowadzenie możliwości odczytywania na rozprawie ekspertyzy prywatnej powstałej poza postępowaniem karnym i dla jego celów:

	Rodzaj udzielonej odpowiedzi przez sędziów SR, SO, SA					
	tak		nie		trudno powiedzieć	
	Liczba odp.	%	Liczba odp.	%	Liczba odp.	%
w sposób istotny rozszerzyło możliwości przygotowania się stron do procesu	124	42%	84	28%	91	30%
może sprzyjać dotarciu do prawdy materialnej	201	67%	43	14%	55	18%
stanowi wyrównanie szans między obroną a oskarżeniem w zakresie postępowania dowodowego	147	46%	93	31%	59	20%
stanowi istotną gwarancję prawa do obrony	150	50%	81	27%	68	23%
umożliwia pokrzywdzonym lepszą obronę ich interesów w procesie	168	56%	50	17%	81	27%
jest obojętne dla sytuacji prawnej oskarżonego i pokrzywdzonego	55	19%	179	60%	65	21%
ma znikomy wpływ na sytuację prawną oskarżonego i pokrzywdzonego	68	23%	159	53%	72	24%
może spowodować przedłużenie postępowania karnego	169	56%	77	25%	53	18%
może niepotrzebnie narazić stronę na koszty	136	45%	71	24%	92	30%

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższej tabeli wynika, że sędziowie w większości w sposób twierdzący odpowiedzieli na pytanie czy wprowadzenie możliwości odczytywania na rozprawie ekspertyzy prywatnej powstałej poza postępowaniem karnym i dla jego celów w sposób istotny rozszerzyło możliwości przygotowania się stron do procesu. Na odpowiedź tak wskazało 42% respondentów. Natomiast 30 % respondentów wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, zaś 28% odpowiedź „nie”.

Odnosząc się do tego, czy może to sprzyjać dotarciu do prawdy materialnej, 67% respondentów wybrało odpowiedź „tak”, 18% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, zaś 14% wybrało odpowiedź „nie”.

Odnosząc się do tego, czy stanowi to wyrównanie szans między obroną a oskarżeniem w zakresie postępowania dowodowego, 46% respondentów wybrało odpowiedź „tak”, 31% „nie”, zaś 20% respondentów wskazało, iż „trudno powiedzieć”.

Odnosząc się do tego, czy stanowi to istotną gwarancję prawa do obrony, 50% respondentów wybrało odpowiedź „tak”, 27% „nie”, zaś 23% respondentów wskazało, iż „trudno powiedzieć”.

Odnosząc się do tego, czy umożliwia to pokrzywdzonym lepszą obronę ich interesów w procesie, 56% respondentów wybrało odpowiedź „tak”, 27% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, zaś 17% wybrało odpowiedź „nie”.

Odnosząc się do tego, czy jest to obojętne dla sytuacji prawnej oskarżonego i pokrzywdzonego 60% respondentów wybrało odpowiedź „nie”, 21% respondentów wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, zaś 19% wybrało odpowiedź „tak”.

Odnosząc się do tego, czy ma to znikomy wpływ na sytuację prawną oskarżonego i pokrzywdzonego, 53% respondentów wybrało odpowiedź „nie”, 24% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, zaś 23% wybrało odpowiedź „tak”.

Odnosząc się do tego, czy może to spowodować przedłużenie postępowania karnego, 56% respondentów wybrało odpowiedź „tak”, 25% wybrało odpowiedź „nie”, zaś 18% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Odnosząc się do tego, czy może niepotrzebnie narazić stronę na koszty, 45% respondentów wybrało odpowiedź „tak”, 30% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, zaś 24% wybrało odpowiedź „nie”.

Tabela nr Pytanie 3: W jakich sytuacjach najczęściej spotykał/a się Pan/Pani z ekspertyzą prywatną?
(można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
w sprawach przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji	184	31	7	222	74%
w sprawach przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu	19	8	7	34	11%
w sprawach tzw. błędów w sztuce lekarskiej	59	11	6	76	25%
w zakresie dotyczącym stanu zdrowia oskarżonego lub pokrzywdzonego	73	2	13	88	29%
nie spotkałem/am się z ekspertyzą prywatną w żadnej sprawie	24	4	0	28	9%
inne	18	0	1	15	5%

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższej tabeli wynika, że respondenci najczęściej spotkali się z ekspertyzą prywatną w sprawach przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (74%). Rzadziej były wskazywane sprawy, w których ekspertyza dotyczyła stanu zdrowia oskarżonego lub pokrzywdzonego (29%). W dalszej kolejności były wskazywane sprawy dotyczące tzw. błędów w sztuce lekarskiej (25%), przestępstw przeciwko

obrotowi gospodarczemu (11%). Jedynie 9% respondentów wskazało, że nie spotkało się w swojej praktyce z ekspertyzą prywatną.

Wśród „innych odpowiedzi” (5%) sędziowie wskazywali, że spotkali się z ekspertyzą prywatną w przypadku postępowań:

- dotyczących przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów (7 odpowiedzi),
- dotyczących przestępstw z art. 107 kks (nielegalne gry hazardowe) (4 odpowiedzi),
- dotyczących spraw z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy (2 odpowiedzi),
- dotyczących spraw, w których zasadne było zasięgnięcie opinii biegłego z zakresu pożarnictwa (2 odpowiedzi),
- dotyczących spraw, w których konieczne było ustalenie wartości uszkodzonego mienia (2 odpowiedzi),
- prywatnoskargowych i postępowań zainicjowanych wniesieniem subsydiarnego aktu oskarżenia (2 odpowiedzi).

Tabela nr Pytanie 4: Jak Pan/Pani określiłaby ekspertyzę prywatną jako środek dowodowy?

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
dowód - właściwy	9	2	0	11	4%
dowód – „weryfikujący”	61	4	6	71	24%
dowód – „swobodny” – jako informacja o dowodzie	142	28	11	181	61%
trudno powiedzieć	16	2	1	19	5%
inne	15	2	0	17	6%
RAZEM	243	38	18	299	100%

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższej tabeli wynika, że najczęściej wybieraną odpowiedzią była odpowiedź „dowód – „swobodny” – jako informacja o dowodzie” (61%), o wiele rzadziej wybierano odpowiedź „dowód – „weryfikujący” (24%). Najrzadziej wybierane były odpowiedzi „trudno powiedzieć” (5%), dowód właściwy (4%). Natomiast 6% respondentów wybrało inną odpowiedź wskazując odpowiedzi zbieżne z pytaniem nr 9 dotyczącym celu przedkładania przez dany podmiot ekspertyzy prywatnej. Najczęściej podawano, że jest to wsparcie stanowiska strony.

Tabela nr Pytanie 5: Jak Pan/Pani oceniłby/laby wiarygodność ekspertyz prywatnych?

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
wiarygodna	3	1	0	4	2%
raczej wiarygodna	77	11	3	91	30%
raczej niewiarygodna	66	9	9	84	28%

niewiarygodna	15	2	1	18	6%
trudno powiedzieć	82	15	5	102	34%
RAZEM	243	38	18	299	100%

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższej tabeli wynika, że najczęściej wybieraną odpowiedzią była odpowiedź „trudno powiedzieć (34%)”. W dalszej kolejności najczęściej wybieraną odpowiedzią była odpowiedź, iż ekspertyza jest „raczej wiarygodna” (30%). Zbliżona ilość respondentów wybrała odpowiedź, iż jest ona „raczej niewiarygodna” (28%). Jedynie 6% respondentów wskazało, iż w ich ocenie jest ona „niewiarygodna” (6%), zaś 2% respondentów wskazało, że jest ona „wiarygodna”.

Tabela nr Pytanie 6: Od czego może zależeć wiarygodność ekspertyzy prywatnej? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
dostępu do całości akt sprawy przez podmiot wykonujący ekspertyzę prywatną	169	30	12	211	71%
podmiotu ją sporządzającego i jego kwalifikacji	188	29	12	229	77%
celu wniesienia ekspertyzy prywatnej przez podmiot niebędący organem procesowym	57	5	4	66	22%
charakteru i znaczenia wniosków zawartych w ekspertyzie w stosunku do dotychczas zebranego materiału dowodowego	52	5	3	60	20%
relacji między podmiotem prywatnym a osobą sporządzającą ekspertyzę prywatną	148	23	9	180	60%
formy, sposobu i przyjętych metod sporządzenia ekspertyzy prywatnej, zastosowanych metod badawczych (rzetelność i jakość opinii)	123	17	10	150	50%
szczegółowości i jasności rozważań oraz wniosków końcowych zawartych w ekspertyzie prywatnej	67	8	6	81	27%
czasu sporządzenia ekspertyzy prywatnej	9	1	0	10	3%
inne	5	0	0	5	2%

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z powyższej tabeli, najczęściej wybieraną odpowiedzią było: „wiarygodność podmiotu ją sporządzającego i jego kwalifikacji” (77%), „dostępu do całości akt sprawy przez podmiot wykonujący ekspertyzę prywatną” (71%), „relacji między podmiotem prywatnym a osobą sporządzającą ekspertyzę prywatną” (60%), „formy, sposobu i przyjętych metod sporządzenia ekspertyzy prywatnej, zastosowanych metod badawczych (rzetelność i jakość opinii)” (50%), „szczegółowości i jasności rozważań oraz wniosków końcowych zawartych w ekspertyzie prywatnej” (27%), „celu wniesienia ekspertyzy prywatnej przez podmiot niebędący organem procesowym” (22%), „charakteru i znaczenia wniosków zawartych w ekspertyzie w stosunku do dotychczas zebranego materiału dowodowego (20%), czasu sporządzenia ekspertyzy prywatnej” (3%). W polu odpowiedzi „inne” (2%) kilkakrotnie wskazywana była odpowiedź dotycząca relacji finansowej między zlecającym a autorem ekspertyzy prywatnej, ich wzajemnych rozliczeń.

Tabela nr Pytanie 7: Czy uważa Pan/Pani, że ekspertyza prywatna:

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
jest z reguły bardziej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	1	0	0	1	0,3%
niekiedy jest bardziej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	23	3	3	29	9,7%
niekiedy jest mniej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	31	8	6	45	15%
jest z reguły mniej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	111	17	7	135	45%
nie różni się znacząco od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	19	3	1	23	8%
trudno powiedzieć	58	7	1	66	22%
RAZEM	243	38	18	299	100%

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z powyższej tabeli, najczęściej wybieraną odpowiedzią było, iż ekspertyza prywatna: „jest z reguły mniej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy” (45%), w dalszej kolejności wybierane były odpowiedzi „trudno powiedzieć” (22%), „niekiedy jest mniej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy” (15%), „niekiedy jest bardziej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy” (9,7%), „nie różni się znacząco od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy” (8%), „jest z reguły bardziej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy” (0,3%).

Tabela nr Pytanie 8: Z jakimi najczęściej wnioskami osób przedkładających ekspertyzy prywatne spotkał/a się Pan/Pani w swojej praktyce? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
wniosek o przeprowadzenie dowodu z ekspertyzy prywatnej	104	22	10	136	45%
wniosek o przesłuchanie na rozprawie osoby sporządzającej ekspertyzę prywatną w charakterze biegłego lub świadka	72	13	8	93	31%
wniosek o załączenie ekspertyzy prywatnej do akt sprawy	143	21	9	173	58%
wniosek o powołanie innego biegłego do sporządzenia opinii	92	16	9	117	39%
nie spotkałem/am się z żadnym wnioskiem związanym z ekspertyzą prywatną	23	3	0	26	9%
inne	4	0	0	4	1%

Źródło: Opracowanie własne

Na powyższe pytanie respondenci udzielili następujących odpowiedzi: „wniosek o załączenie ekspertyzy prywatnej do akt sprawy” (58%), „wniosek o przeprowadzenie dowodu z ekspertyzy prywatnej” (45%), „wniosek o powołanie innego biegłego do sporządzenia opinii” (39%), „wniosek o przesłuchanie na rozprawie osoby sporządzającej ekspertyzę prywatną w charakterze biegłego lub świadka” (31%). Jedynie 9% respondentów zaznaczyło, iż nie spotkało się w swojej praktyce z ekspertyzą prywatną.

W polu odpowiedzi „inne” (1%) wskazywana była odpowiedź dotycząca powołania przez organ procesowy biegłego danej specjalności w sytuacji gdy taki biegły nie został w sprawie jeszcze powołany. Pojawiła się także odpowiedź „Odebranie od biegłego ustnej opinii uzupełniającej”.

Tabela nr Pytanie 9: W jakim celu Pana/Pani zdaniem przedkładane są ekspertyzy prywatne? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
aby wykazać braki opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	111	19	7	137	46%
aby wykazać błędy opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	161	25	13	199	67%
aby wskazać alternatywne rozwiązanie	92	9	7	108	36%
jako reakcja na brak aktywności	13	3	0	16	5%

organu procesowego					
trudno powiedzieć	9	0	0	9	3%
inne	8	2	0	10	3%

Źródło: Opracowanie własne

Na powyższe pytanie respondenci udzielili następujących odpowiedzi: „aby wykazać błędy opinii biegłego powołanego przez organ procesowy” (67%), „aby wykazać braki opinii biegłego powołanego przez organ procesowy” (46%), „aby wskazać alternatywne rozwiązanie” (36%), „jako reakcja na brak aktywności organu procesowego” (5%). Jedynie 3% respondentów wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”.

W polu odpowiedzi „inne” (3%) kilkakrotnie wskazywane były odpowiedzi:

- by potwierdzić tezy wysnuwane przez stronę, udowodnić własne racje,
- by zdyskredytować opinię biegłych która jest dowodem w sprawie,
- by przedłużyć postępowanie,
- by podważyć zebrane w sprawie dowody.

Tabela nr Pytanie 10: Z jakimi najczęściej podmiotami przedkładającymi ekspertyzę prywatną spotykał/a się Pan/Pani w swojej praktyce? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
pokrzywdzony	39	5	2	46	15%
oskarżyciel posiłkowy	72	7	2	81	27%
pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego	64	7	3	74	25%
oskarżyciel prywatny	25	1	0	26	9%
pełnomocnik oskarżyciela prywatnego	29	3	1	33	11%
oskarżony	157	29	9	195	65%
obrońca	166	27	15	208	70%
trudno powiedzieć	1	2	0	3	1%
nie spotkałem/am się z żadnym podmiotem, który przedkładałby ekspertyzę prywatną	20	3	0	23	8%

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z powyższej tabeli, obrońca (70%), oskarżony (65%), oskarżyciel posiłkowy (27%), pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego (25%), pokrzywdzony (15%), pełnomocnik oskarżyciela prywatnego (11%), oskarżyciel prywatny (9%). Jedynie 1% respondentów wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”. Z kolei 8% respondentów wskazało, że nie spotkało się w swojej praktyce z ekspertyzą prywatną.

Tabela nr Pytanie 11: Czy Pana/Pani zdaniem uprawnieni często korzystają z możliwości przedłożenia ekspertyzy prywatnej?

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
tak	3	0	1	4	1%
raczej tak	12	4	2	18	6%
raczej nie	146	25	12	183	60%
nie	72	8	2	82	27%
trudno powiedzieć	10	1	1	12	4%
RAZEM	243	38	18	299	100%

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z powyższej tabeli, respondenci odpowiadając na powyższe pytanie najczęściej wybierali odpowiedź „raczej nie” (60%). Dużo rzadziej wybierane były odpowiedzi: „nie” (27%), „raczej tak” (6%), „trudno powiedzieć” (4%), „tak” (1%).

Tabela nr Pytanie 12: Jaki Pana/Pani zdaniem czynnik może wpływać na częstsze korzystanie przez strony z możliwości przedkładania ekspertyz prywatnych w procesie karnym? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
większa świadomość prawna społeczeństwa	117	20	4	141	47%
dostęp do pomocy prawnej	87	20	7	114	38%
rozwój nauki i techniki	24	5	2	31	10%
wzrost liczby specjalistów sporządzających ekspertyzy prywatne, a w konsekwencji zmniejszenie ich kosztów (konkurencyjność na rynku)	135	18	9	162	54%
wiarygodność, rzetelność i jakość opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	44	6	6	56	19%
inne	10	3	2	15	5%

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z powyższej tabeli, respondenci odpowiadając na powyższe pytanie najczęściej wybierali odpowiedź: „wzrost liczby specjalistów sporządzających ekspertyzy prywatne, a w konsekwencji zmniejszenie ich kosztów (konkurencyjność na rynku)” (54%), w dalszej kolejności odpowiedź „większa świadomość prawna społeczeństwa” (47%), „dostęp do pomocy prawnej” (38%), „wiarygodność, rzetelność i jakość opinii biegłego powołanego przez organ procesowy” (19%), „rozwój nauki i techniki” (10%).

W polu odpowiedzi „inne” (5%) kilkakrotnie wskazywane były odpowiedzi:

- posiadanie środków finansowych (odpowiedź wskazywana najczęściej),

- zamożność społeczeństwa,
- większa kontrykcyjność procesu.

Tabela nr Pytanie 13: Jaki Pana/Pani zdaniem czynnik może wpływać na ograniczenie możliwości przedłożenia przez określony podmiot ekspertyzy prywatnej? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
brak możliwości finansowych podmiotu uprawnionego do zlecenia sporządzenia ekspertyzy prywatnej	140	22	9	171	57%
wysokie koszty sporządzenia ekspertyzy prywatnej	175	28	13	216	72%
stan świadomości prawnej społeczeństwa	77	15	3	95	32%
brak, ograniczony dostęp lub niska jakość pomocy prawnej	51	12	6	69	23%
brak przekonania ze strony podmiotu uprawnionego do zlecenia sporządzenia ekspertyzy prywatnej co do jakości i rzetelności ekspertyzy	39	1	4	44	15%
inne	6	0	1	7	2%

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z powyższej tabeli, respondenci odpowiadając na powyższe pytanie najczęściej wybierali odpowiedź: „wysokie koszty sporządzenia ekspertyzy prywatnej” (72%), „brak możliwości finansowych podmiotu uprawnionego do zlecenia sporządzenia ekspertyzy prywatnej” (57%), „stan świadomości prawnej społeczeństwa” (32%), brak, ograniczony dostęp lub niska jakość pomocy prawnej (23%), „brak przekonania ze strony podmiotu uprawnionego do zlecenia sporządzenia ekspertyzy prywatnej co do jakości i rzetelności ekspertyzy” (15%).

W polu odpowiedzi „inne” (2%) kilkakrotnie wskazywane były odpowiedzi dotyczące środków finansowych posiadanych przez osobę chcącą zlecić sporządzenie ekspertyzy prywatnej.

Tabela nr Pytanie 14: Z jakim najczęściej rodzajem podmiotów, które podejmują się sporządzenia ekspertyzy prywatnej, spotkał/a się Pan/Pani w swojej praktyce? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
biegły z listy sądowej	85	15	7	107	36%
instytucja naukowa lub specjalistyczna	65	7	2	74	25%

pracownik instytucji naukowej lub specjalistycznej	65	17	7	89	30%
osoba prowadząca działalność gospodarczą	73	5	6	84	28%
osoba posiadająca wiadomości specjalne - niewymieniona wyżej	69	15	7	91	31%
nie pamiętam	20	0	0	20	36%
nie spotkałem/am się w swojej praktyce z ekspertyzą prywatną	20	3	0	23	25%
inne	0	0	0	0	0%

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z powyższej tabeli, respondenci odpowiadając na powyższe pytanie najczęściej wybierali odpowiedź: „biegły z listy sądowej” (36%), „nie pamiętam” (36%), „osoba posiadająca wiadomości specjalne - niewymieniona wyżej” (31%), „pracownik instytucji naukowej lub specjalistycznej” (30%), „osoba prowadząca działalność gospodarczą” (28%), „instytucja naukowa lub specjalistyczna” (25%). Z kolei 25% respondentów wskazało, że nie spotkali się w swojej praktyce z ekspertyzą prywatną.

Tabela nr Pytanie 15: Czy Pana/Pani zdaniem podmiot sporządzający fałszywą ekspertyzę prywatną może ponosić odpowiedzialność karną?

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
tak, na podstawie art. 233 § 4 lub 4a kk	77	15	9	101	33%
tak, na podstawie art. 271 kk	43	7	1	51	17%
nie	61	8	7	76	25%
nie mam zdania	48	6	0	54	18%
inne	14	2	1	17	6%
	243	38	18	299	100%

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z powyższej tabeli, respondenci odpowiadając na powyższe pytanie najczęściej wybierali odpowiedź: „tak, na podstawie art. 233 § 4 lub 4a kk” (33%), a w dalszej kolejności odpowiedź „nie” (25%), „nie mam zdania” (18%), „tak, na podstawie art. 271 kk” (17%).

W polu odpowiedzi „inne” (6%) wskazywane były odpowiedzi wskazujące na możliwość ponoszenia odpowiedzialności z przepisu:

- art. 239 kk,
- art. 235 kk,
- art. 286 kk,
- zarówno art. 233 § 4 kk jak i art. 271 kk.

Tabela nr Pytanie 16: Jak Pana/Pani zdaniem powinny być rozliczone koszty poniesione na ekspertyzę prywatną?

Odpowiedź	Sąd			łącznie	%
	SR	SO	SA		
powinny być zwracane stronie zawsze w całości, jeśli ekspertyza prywatna miała wpływ na rozstrzygnięcie sprawy	55	9	4	70	23%
powinny być zwracane stronie proporcjonalnie w zależności od tego w jakim zakresie miała wpływ na rozstrzygnięcie sprawy	74	8	8	90	30%
powinny być zwracane stronie bez względu na wpływ ekspertyzy prywatnej na rozstrzygnięcie sprawy	5	0	0	5	2%
nie powinny być zwracane stronie bez względu na wpływ ekspertyzy prywatnej na wydane orzeczenie	73	11	5	89	30%
nie mam zdania	28	6	0	34	11%
inne	8	4	1	13	4%
RAZEM	243	38	18	299	100%

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z powyższej tabeli, respondenci odpowiadając na powyższe pytanie najczęściej wybierali odpowiedź: „powinny być zwracane stronie proporcjonalnie w zależności od tego w jakim zakresie miała wpływ na rozstrzygnięcie sprawy” (30%), „nie powinny być zwracane stronie bez względu na wpływ ekspertyzy prywatnej na wydane orzeczenie” (30%), „powinny być zwracane stronie zawsze w całości, jeśli ekspertyza prywatna miała wpływ na rozstrzygnięcie sprawy” (23%), „nie mam zdania” (11%), „powinny być zwracane stronie bez względu na wpływ ekspertyzy prywatnej na rozstrzygnięcie sprawy” (2%).

W polu odpowiedzi „inne” (4%) sędziowie odnieśli się do kwestii zwrotu kosztów sporządzenia ekspertyzy prywatnej wskazując najczęściej, iż zależy to od wyniku procesu. Przytoczyć warto kilka sformułowanych przez sędziów odpowiedzi:

- „należy odróżnić koszty sporządzenia opinii w sytuacji gdy nie jest przedkładana w postępowaniu jako dowód, a tylko wykorzystuje się ją do prowadzonej strategii reprezentacji, nadto przedkładane są tylko ekspertyzy korzystne dla danej strony”,
- „koszty sporządzenia ekspertyzy prywatnej powinny być zwracane w ten sposób, że oskarżonemu zwraca się ów koszty w razie uniewinnienia lub umorzenia postępowania, zaś oskarżycielowi tylko w razie skazania”,
- „w zależności od wyniku sprawy, stronie wygrywającej zwraca się koszty sporządzenia ekspertyzy prywatnej, zaś stronie przegrywającej nie”
- „koszty zwracane są w całości stronie biernej jeżeli doszło do uniewinnienia, zaś przykładowo oskarżycielowi prywatnemu w przypadku skazania”.

4. Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród prokuratorów

Tabela nr Pytanie 1: Jak Pan/Pani ocenia zmianę art. 393 § 3 kpk w zakresie możliwości odczytywania na rozprawie wszelkich dokumentów prywatnych powstałych poza postępowaniem karnym i dla jego celów, dokonaną ustawą z dnia 27 września 2013 r. (która weszła w życie w dniu 1 lipca 2015 r.)?

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
pozytywnie	184	73	27	10	294	21%
raczej pozytywnie	289	98	35	9	431	30%
raczej negatywnie	175	58	21	8	262	18%
negatywnie	119	34	13	3	169	12%
trudno powiedzieć	199	64	5	5	273	19%
RAZEM	966	327	101	35	1429	100%

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższego wykresu wynika, że najczęściej wybieraną odpowiedzią była odpowiedź „raczej pozytywnie” (30%), drugą w kolejności była odpowiedź „pozytywnie” (21%), trzecią w kolejności była odpowiedź „trudno powiedzieć” (19%), czwartą w kolejności była odpowiedź „raczej negatywnie” (18%), zaś najrzadziej wybieraną odpowiedzią była odpowiedź „negatywnie” (12%).

Tabela nr Pytanie 2: Czy Pana/Pani zdaniem wprowadzenie możliwości odczytywania na rozprawie ekspertyzy prywatnej powstałej poza postępowaniem karnym i dla jego celów:

	Rodzaj udzielonej odpowiedzi					
	tak		nie		trudno powiedzieć	
	Liczba odp.	%	Liczba odp.	%	Liczba odp.	%
w sposób istotny rozszerzyło możliwości przygotowania się stron do procesu	450	32%	506	35%	473	33%
może sprzyjać dotarciu do prawdy materialnej	692	48%	327	23%	410	29%
stanowi wyrównanie szans między obroną a oskarżeniem w zakresie postępowania dowodowego	404	28%	562	39%	463	33%
stanowi istotną gwarancję prawa do obrony	530	37%	517	36%	382	27%
umożliwia pokrzywdzonym lepszą obronę ich interesów w procesie	559	39%	414	29%	456	32%
jest obojętne dla sytuacji prawnej oskarżonego i pokrzywdzonego	313	22%	669	47%	447	31%
ma znikomy wpływ na sytuację prawną	443	31%	512	36%	474	33%

oskarżonego i pokrzywdzonego						
może spowodować przedłużenie postępowania karnego	957	67%	197	14%	275	19%

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższej tabeli wynika, że prokuratorzy na pytanie czy wprowadzenie możliwości odczytywania na rozprawie ekspertyzy prywatnej powstałej poza postępowaniem karnym i dla jego celów w sposób istotny rozszerzyło możliwości przygotowania się stron do procesu wskazali następujące odpowiedzi: „nie” 35%, „trudno powiedzieć” 33%, „tak” 32% respondentów.

Odnosząc się do tego, czy może to sprzyjać dotarciu do prawdy materialnej, 48% respondentów wybrało odpowiedź „tak”, 29% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, zaś 23% wybrało odpowiedź „nie”.

Odnosząc się do tego, czy stanowi to wyrównanie szans między obroną a oskarżeniem w zakresie postępowania dowodowego, 39% respondentów wybrało odpowiedź „nie”, 31%, 33% respondentów wskazało, iż „trudno powiedzieć”, zaś 28% respondentów wybrało odpowiedź „nie”.

Odnosząc się do tego, czy stanowi to istotną gwarancję prawa do obrony, 37% respondentów wybrało odpowiedź „tak”, 36% „nie”, zaś 27% respondentów wskazało, iż „trudno powiedzieć”.

Odnosząc się do tego, czy umożliwia to pokrzywdzonym lepszą obronę ich interesów w procesie, 39% respondentów wybrało odpowiedź „tak”, 32% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, zaś 29% wybrało odpowiedź „nie”.

Odnosząc się do tego, czy jest to obojętne dla sytuacji prawnej oskarżonego i pokrzywdzonego 47% respondentów wybrało odpowiedź „nie”, 31% respondentów wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, zaś 22% wybrało odpowiedź „tak”.

Odnosząc się do tego, czy ma to znikomy wpływ na sytuację prawną oskarżonego i pokrzywdzonego, 36% respondentów wybrało odpowiedź „nie”, 33% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, zaś 31% wybrało odpowiedź „tak”.

Odnosząc się do tego, czy może to spowodować przedłużenie postępowania karnego, 67% respondentów wybrało odpowiedź „tak”, 19% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, zaś 14% wybrało odpowiedź „nie”.

Tabela nr Pytanie 3: W jakich sytuacjach najczęściej spotykał/a się Pan/Pani z ekspertyzą prywatną?
(można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
w sprawach przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji	584	157	38	12	791	55%
w sprawach przestępstw	134	92	35	16	277	19%

przeciwko obrotowi gospodarczemu						
w sprawach tzw. błędów w sztuce lekarskiej	215	109	38	8	370	26%
w zakresie dotyczącym stanu zdrowia oskarżonego lub pokrzywdzonego	315	83	28	13	439	31%
nie spotkałem/am się z ekspertyzą prywatną w żadnej sprawie	119	46	12	4	181	13%
inne	69	18	6	5	98	7%

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z powyższej tabeli, ekspertyza prywatna wykorzystywana była w sprawach przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (55%), w sprawach w których należało zbadać stan zdrowia oskarżonego lub pokrzywdzonego (31%), w sprawach tzw. błędów w sztuce lekarskiej (26%), w sprawach przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu (19%).

Wśród „innych odpowiedzi” (7%) prokuratorzy wskazywali, że spotkali się z ekspertyzą prywatną w przypadku postępowań:

- w sprawach o przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów, w tym o czyny z art. 270 § 1 kk, np. ekspertyza z zakresu badania pisma ręcznego (odpowiedź ta była podawana co najmniej 37 razy),
- w sprawach dotyczących przestępstw z art. 220 kk, wypadków przy pracy - np. opinie z zakresu bhp (odpowiedź ta była podawana kilkunastokrotnie),
- w sprawach przestępstw przeciwko mieniu (odpowiedź ta była podawana co najmniej 10 razy),
- w sprawach o przestępstwa z art. 157 § 1 i 2 kk (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach dotyczących wypadków komunikacyjnych (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie, pomimo iż zawarta była w katalogu proponowanych odpowiedzi),
- w sprawach o przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece - np. opinie psychologiczne (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach o przestępstwa z art. 107 kks - dotyczących nielegalnych gier losowych - ekspertyzy techniczne w zakresie charakteru automatów do gier (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach o przestępstwa karnoskarbowe (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, w tym rozpowszechnianie pornografii (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach dotyczących katastrof budowlanych i pożarów (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach dotyczących przestępstw z art. 160 kk (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach o oszustwo (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach o zabójstwo (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),

- w sprawach z zakresu zamówień publicznych (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach związanych z prawem budowlanym (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach dotyczących ochrony środowiska - ekspertyzy w sprawach dotyczących zanieczyszczenia środowiska (np. ekspertyzy fizyko-chemiczne dotyczące jakości wody, poziomu czadu) (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach o oszustwa gospodarcze (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach o przestępstwa z art. 163 kk (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- w sprawach wypadków z bronią palną,
- w sprawach o jazdę pod wpływem alkoholu,
- w sprawach dotyczących prawa własności przemysłowej, praw autorskich,
- w sprawach dotyczących przestępstw z użyciem komputera,
- w sprawach dotyczących obrotu paliwami,
- w sprawach dotyczących wyłudzeń podatkowych,
- w sprawach, w których badano kwestię poczytalności podejrzanego oraz dotyczących opinii psychologicznych dotyczących przesłuchania w trybie art. 185 a, b i c kpk,
- w sprawach dotyczących kradzieży,
- w sprawach o odszkodowania za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie (z Rozdziału 58 kpk),
- w sprawach cywilnych łączących się z karnymi przedmiotowo,
- w sprawach cywilnych z udziałem prokuratora, w szczególności w sprawach o zaprzeczenie ojcostwa.

Prokuratorzy wskazywali także, że spotkali się z takimi ekspertyzami prywatnymi jak:

- ekspertyza w sprawach dotyczących wypadków (art. 177 kk) (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie, pomimo iż zawarta była w katalogu proponowanych odpowiedzi),
- ekspertyzy w sprawach dotyczących zanieczyszczenia środowiska np. ekspertyzy fizyko-chemiczne dotyczące jakości wody, poziomu czadu (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- ekspertyza wariograficzna (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie), w tym ekspertyza wariograficzna w sprawach grup przestępczych,
- ekspertyza teleinformatyczna, z zakresu informatyki np. w zakresie badanie zawartości nośników danych elektronicznych (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- ekspertyzy grafologiczne (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- ekspertyz z zakresu bhp (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- ekspertyzy psychologiczne w sprawach o czyny popełniane na szkodę małoletnich, w tym w zakresie psychologicznej oceny wypowiedzi małoletniego jako świadka pokrzywdzonego (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),

- ekspertyzy z zakresu wyceny nieruchomości (odpowiedź ta była podawana kilkakrotnie),
- ekspertyza z zakresu wzorów przemysłowych,
- ekspertyzy z zakresu wyceny utraconego mienia,
- ekspertyzy techniczne w zakresie charakteru automatów do gier,
- ekspertyza z zakresu rachunkowości.

Tabela nr Pytanie 4: Na jakim etapie postępowania w Pana/Pani ocenie częściej przedkładana jest ekspertyza prywatna w sprawach ściganych z oskarżenia publicznego?

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
na etapie postępowania przygotowawczego	200	69	22	4	295	21%
na etapie postępowania sądowego	616	197	62	24	899	63%
nie mam zdania	150	61	17	7	235	16%
ŁĄCZNIE	966	327	101	35	1429	100%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 5: Jak Pan/Pani ocenilby/laby wiarygodność ekspertyz prywatnych?

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
Wiarygodna	23	3	0	0	26	2%
raczej wiarygodna	170	60	22	4	256	18%
raczej niewiarygodna	324	122	44	17	507	35%
Niewiarygodna	109	26	9	6	150	10%
trudno powiedzieć	340	116	26	8	490	35%
ŁĄCZNIE	966	327	101	35	1429	100%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 6: Od czego może zależeć wiarygodność ekspertyzy prywatnej? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
dostępu do całości akt sprawy przez podmiot wykonujący ekspertyzę prywatną	603	208	80	12	903	63%
podmiotu ją sporządzającego i jego kwalifikacji	715	240	88	17	1060	74%
celu wniesienia ekspertyzy prywatnej przez podmiot niebędący organem procesowym	260	92	33	7	392	27%
charakteru i znaczenia wniosków	148	52	22	3	225	16%

zawartych w ekspertyzie w stosunku do dotychczas zebranego materiału dowodowego						
relacji między podmiotem prywatnym a osobą sporządzającą ekspertyzę prywatną	424	188	77	17	706	49%
formy, sposobu i przyjętych metod sporządzenia ekspertyzy prywatnej, zastosowanych metod badawczych (rzetelność i jakość opinii)	378	120	56	12	566	40%
szczegółowości i jasności rozważań oraz wniosków końcowych zawartych w ekspertyzie prywatnej	219	67	27	5	318	22%
czasu sporządzenia ekspertyzy prywatnej	43	13	6	0	62	4%
inne	14	6	0	1	21	2%

Źródło: Opracowanie własne

W polu odpowiedzi „inne” prokuratorzy wskazali, że wiarygodność ekspertyzy prywatnej może zależeć także od:

- kwoty pieniędzy jakie zapłacono za ekspertyzę prywatną (ta odpowiedź była wskazywana kilkakrotnie),
- „relacji pomiędzy zleceniodawcą a biegłym” (ta odpowiedź była wskazywana kilkakrotnie),
- „ponoszenia przez osoby sporządzające prywatne opinie odpowiedzialności karnej i finansowej”,
- „od uczciwości zlecającego i wykonującego prywatną ekspertyzę”,
- „są niewiarygodne ze względu na relację strona (inwestor) – wykonawca (biegły)”,
- „trzeba pamiętać że taka ekspertyza zawsze powstaje pod założoną z góry wersję”,
- „niewiarygodna z uwagi na brak pouczenia o art. 233 § 4 kk, brak odpowiedzialności za fałszywą ekspertyzę”,
- „jest pisana pod konkretną tezę na zamówienie – z zasady niewiarygodna”,
- „wiarygodność zależy motywów dla których ekspertyza prywatna została zasięgnięta”,
- „wiarygodność zależy od rodzaju i formy pytań zadanych biegłemu przez podmiot nefachowy zainteresowany uzyskaniem konkretnej odpowiedzi”,
- „pieniądze jakie zapłacono za ekspertyzę prywatną”,
- „to zależy od rodzaju zadanych ekspertowi pytań”,
- „opinia może być rzetelna ale dawać wątpliwe wnioski – rzetelna na pozór?”,
- „w przypadku kiedy strona po zapoznaniu się z treścią ekspertyzy decyduje o dołączeniu jej do akt postępowania to nie ma to sensu, sens miałoby to wtedy gdyby przedkładano taką ekspertyzę niezależnie od jej treści”,

- „niska wiarygodność wynika m.in. z braku odpowiedzialności karnej za fałszywą opinię prywatną”.

Tabela nr Pytanie 7: Czy uważa Pan/Pani, że ekspertyza prywatna:

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
jest z reguły bardziej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	1	1	0	0	2	0,1%
niekiedy jest bardziej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	42	9	10	2	63	4,4%
niekiedy jest mniej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	142	46	23	8	219	15,3%
jest z reguły mniej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	529	172	53	21	775	54,2%
nie różni się znacząco od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	51	19	2	0	72	5%
trudno powiedzieć	201	80	13	4	298	21%
ŁĄCZNIE	966	327	101	35	1429	100%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 8: Z jakimi najczęściej wnioskami osób przedkładających ekspertyzy prywatne spotkał/a się Pan/Pani w swojej praktyce? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
wniosek o przeprowadzenie dowodu z ekspertyzy prywatnej	284	95	33	9	421	29%
wniosek o przesłuchanie na rozprawie osoby sporządzającej ekspertyzę prywatną w charakterze biegłego lub świadka	180	68	26	6	280	20%
wniosek o załączenie ekspertyzy prywatnej do akt sprawy	617	186	73	23	899	63%
wniosek o powołanie innego biegłego do sporządzenia opinii	317	104	43	9	473	33%
nie spotkałem/am się z żadnym wnioskiem związanym z ekspertyzą prywatną	127	50	4	5	186	13%
inne	10	7	1	1	19	1%

Źródło: Opracowanie własne

W polu odpowiedzi „inne” prokuratorzy wskazali, że osoby przedkładające ekspertyzy prywatne występują z wnioskami:

- „o skonfrontowanie biegłych” (odpowiedź ta była wskazywana kilkakrotnie),
- „o odebranie od biegłego ustnej opinii uzupełniającej (odpowiedź ta była wskazywana kilkakrotnie),
- „o przesłuchanie eksperta jako świadka” (odpowiedź ta była wskazywana kilkakrotnie),
- „o powołanie przez organ procesowy biegłego lub zlecenie biegłemu wykonanie kolejnej opinii” (odpowiedź ta była wskazywana kilkakrotnie),
- „o skonfrontowanie osoby biegłego z ekspertem”.

Tabela nr Pytanie 9: W jakim celu Pana/Pani zdaniem przedkładane są ekspertyzy prywatne? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
aby wykazać braki opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	420	142	54	15	631	44%
aby wykazać błędy opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	571	187	75	22	855	60%
aby wskazać alternatywne rozwiązanie	420	171	49	17	657	46%
jako reakcja na brak aktywności organu procesowego	30	12	4	4	46	3%
trudno powiedzieć	55	16	4	0	75	5%
inne	47	20	8	4	79	6%

Źródło: Opracowanie własne

W polu odpowiedzi „inne” prokuratorzy wskazali, że wedle ich opinii ekspertyzy prywatne przedkładane mogą być w celu:

- potwierdzenia stawianej przez stronę tezy, twierdzeń co do stanu faktycznego, wersji dowodowej, udowodnienia okoliczności na korzyść strony powołującej prywatnego eksperta, aby uzasadnić swoje twierdzenia i roszczenia, uzasadnienie argumentów strony, przedstawienie innego punktu widzenia podważającego ustalenia faktyczne zgodnie z interesem zlecającego (odpowiedź tego typu podawana co najmniej 30-krotnie), pojawiały się takie odpowiedzi jak: „poparcie swojego stanowiska”, „do forsowania własnych tez dowodowych”, „aby przedstawić opinię potwierdzającą wersję przedstawioną przez stronę”, „uzyskanie z góry założonego celu w zakresie ustaleń”, „przedstawienie innego punktu widzenia podważającego ustalenia faktyczne”, „potwierdzenie wersji pokrzywdzonego, podejrzanego”, „w celu wykazania subiektywnie przedstawionego stanu rzeczy zgodnie z interesem zlecającego”, „by poprzeć swoje zdanie”, „aby wzmocnić swoją wersję”, „na poparcie słuszności swojego stanowiska

odmiennego od ustaleń postępowania”, „żeby doszło do korzystnego rozstrzygnięcia dla składającego ekspertyzę”, „jako element strategii procesowej-obronczej”, „poparcie swojego interesu prawnego”, „jako dowód potwierdzający tezę strony”, „w celu potwierdzenia wersji strony przedkładającej opinię”, „by potwierdzić wnioski pod tezę zlecniodawcy”, „dla potwierdzenia własnej wersji zdarzenia przedstawionej przez składającego ekspertyzę prywatną”, „jako podpora twierdzeń strony inicjującej postępowanie”, „poparcie wersji wydarzeń”, „potwierdzenie tez wnioskującego”, „aby wzmacniać dowodowo własne tezy”, „w celu potwierdzenia własnej tezy”, „przedstawienie własnego punktu widzenia”, „uzasadnienie linii obrony podejrzanych”;

- podważenia, zdyskredytowania dotychczasowej opinii biegłego powołanego przez organ procesowy, wykazania zasadności powołania kolejnego biegłego, jako wyraz niezadowolenia strony z wniosków końcowych biegłego powołanego przez organ procesowy (odpowiedź podawana co najmniej 20-krotnie), pojawiały się takie odpowiedzi jak: „podważenie niekorzystnej opinii biegłego”, „aby podważyć wnioski opinii procesowej”, „aby podważyć opinię biegłego powołanego przez organ procesowy, która jest dla strony niekorzystna”, „aby podważyć niekorzystną opinię uzyskaną w trakcie postępowania”, „w celu podważenia opinii biegłego powołanego przez organ procesowy”, „aby obalić opinie biegłego i wywołać wątpliwości”, „próba podważenia opinii biegłego powołanego przez organ procesowy”, „by zdyskredytować opinię biegłych która jest dowodem w sprawie”, „chęć podważenia opinii biegłego wyłącznie dla polemiki”, „negowanie opinii uzyskanej przez organ procesowy”, „w mojej ocenie z reguły ekspertyzy bądź opinii przedkładają osoby niezadowolone z wyników opinii biegłego powołanego przez sąd lub prokuratora”, „aby podważyć wnioski opinii biegłego powołanego przez organ”;
- wykazania odmiennej oceny stanu faktycznego (odpowiedź podawana co najmniej 10-krotnie), pojawiały się takie odpowiedzi jak: „w celu podważenia ustaleń faktycznych w sprawie”, „aby wywołać wątpliwości”, „aby podważyć dowody”, „jako środek do podważenia zebranych w sprawie dowodów”;
- wykazania uzasadnionego podejrzenia o popełnieniu przestępstwa, przedłożenia razem z zawiadomieniem o popełnieniu przestępstwa (odpowiedź tego typu podawana była co najmniej 10-krotnie), pojawiały się takie odpowiedzi jak: „część zawiadomienia o przestępstwie”, „podstawa do złożenia zawiadomienia”, „jako załącznik do zawiadomień o przestępstwie”, „do wykazania prawdziwości twierdzeń wskazanych w zawiadomieniu o przestępstwie”, „zainicjowanie procesu”, „uwiarygodnienie złożonego zawiadomienia o przestępstwie”, „uwiarygodnić podejrzenie przestępstwa przez zawiadamiającego”, „uzyskania opinii przed wszczęciem postępowania karnego”;
- przedłużenia postępowania, przewlekania postępowania (odpowiedź tego typu podawana była co najmniej 10-krotnie);
- uzyskanie korzystnego rozstrzygnięcia dla oskarżonego poprzez wykazanie jego niewinności (odpowiedź tego typu podawana była co najmniej 5-krotnie); pojawiały się takie odpowiedzi jak:

„dążenie do uniewinnienia”, „wykazanie niewinności oskarżonego”, „aby wykazać swoją niewinność”, „aby nie dopuścić w sposób oczywisty do skazania oskarżonego i aby ekspert dobrze zarobił”;

- w celu manipulacji materiałem dowodowym, (odpowiedź tego typu była podawana kilkakrotnie), pojawiały się takie odpowiedzi jak: „w celu matactwa”, „by zaciemnić obraz sprawy”, „w celu manipulowania sądem”;
- w celu uzupełnienia materiału o nowe czynności, uzupełnienie materiału pozwalające na inne czynności (odpowiedź tego typu była podawana kilkakrotnie);
- „ogólnym celem jest uzyskanie korzystnego rozstrzygnięcia” (odpowiedź tego typu pojawiła się kilkakrotnie);
- w celu sformułowania pytań do biegłego powołanego przez organ procesowy, pojawiła się odpowiedź „na podstawie ekspertyzy formułowane są pytania do biegłego sądowego”.

Tabela nr Pytanie 10: Z jakimi najczęściej podmiotami przedkładającymi ekspertyzę prywatną spotykał/a się Pan/Pani w swojej praktyce? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
pokrzywdzony	336	98	27	5	466	33%
oskarżyciel posiłkowy	113	29	8	2	152	11%
pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego	130	32	10	3	175	12%
oskarżyciel prywatny	26	10	2	0	38	3%
pełnomocnik oskarżyciela prywatnego	25	10	3	0	38	3%
oskarżony	549	176	68	24	817	57%
obrońca	533	172	62	26	793	56%
trudno powiedzieć	23	6	2	0	31	2%
nie spotkałem/am się z żadnym podmiotem, który przedkładałby ekspertyzę prywatną	98	39	8	3	148	10%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 11 Czy Pana/Pani zdaniem uprawnieni często korzystają z możliwości przedłożenia ekspertyzy prywatnej?

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
tak	15	8	2	0	25	2%
raczej tak	63	29	10	5	107	7%
raczej nie	536	171	54	20	781	55%
nie	276	67	20	5	368	26%
trudno powiedzieć	76	52	15	5	148	10%
ŁĄCZNIE	966	327	101	35	1429	100%

Tabela nr Pytanie 12: Jaki Pana/Pani zdaniem czynnik może wpływać na częstsze korzystanie przez strony z możliwości przedkładania ekspertyz prywatnych w procesie karnym? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
większa świadomość prawna społeczeństwa	396	147	45	13	601	42%
dostęp do pomocy prawnej	353	105	38	13	509	36%
rozwój nauki i techniki	96	31	11	3	141	10%
wzrost liczby specjalistów sporządzających ekspertyzy prywatne, a w konsekwencji zmniejszenie ich kosztów (konkurencyjność na rynku)	483	159	55	23	720	50%
wiarygodność, rzetelność i jakość opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	113	43	15	2	173	12%
inne	77	26	4	4	111	8%

Źródło: Opracowanie własne

W polu odpowiedzi „inne” prokuratorzy wskazywali, że na częstsze korzystanie przez strony z możliwości przedkładania ekspertyz prywatnych w procesie karnym mogą wpływać:

- możliwości finansowe strony (taka odpowiedź była wskazywana zdecydowanie najczęściej, podawana była co najmniej 30-krotnie), pojawiały się takie odpowiedzi jak: „zasobność finansowa strony”, „zamożność stron”, „status materialny strony”, „finanse strony”, „środki pieniężne pozwalające na sfinansowanie ekspertyzy”, „dysponowanie środkami finansowymi”, „posiadanie dużych zasobów finansowych jakie można przeznaczyć na proces”, „dostępne dla osób ceny opinii”, „sytuacja ekonomiczna strony i zdolność do pokrycia kosztów opinii”, „korzystanie z pomocy prawnej profesjonalnego reprezentanta”,
- ogółem wzrost zamożności społeczeństwa (taka odpowiedź była wskazywana co najmniej 10-krotnie), pojawiały się także takie odpowiedzi jak: „wzrost dochodów”, „aspekt finansowy”, „czynnik finansowy”, „niższe koszty uzyskania opinii”, „większa zamożność i mniejsze skąpstwo społeczeństwa – aby strona była gotowa zapłacić za taką ekspertyzę”,
- zmiany legislacyjne (taka odpowiedź była wskazywana kilkakrotnie), pojawiały się takie odpowiedzi jak: „zmiany legislacyjne w Rozdziale 22 Kpk”, „zmiana prawa”, „bezkarność za przedłożenie nierzetelnej opinii”, „większy profesjonalizm ekspertów prywatnych i rygor art. 233 § 4 kk”, „jasne przepisy w tej kwestii w kpk oraz ustawa o biegłych, której brakuje”,

- większa jakość i wiarygodność opinii prywatnych, rzetelność i jakość ekspertyz prywatnych, wiara w ich fachowość, kontrola biegłych – kwalifikacje, certyfikaty i rzetelność (taka odpowiedź była wskazywana kilkakrotnie mimo iż była proponowana w odpowiedziach),
- wzrost liczby specjalistów, wynagrodzenie eksperta (taka odpowiedź była wskazywana kilkakrotnie mimo iż była proponowana w odpowiedziach),
- waga i konsekwencje zarzutu (taka odpowiedź była wskazywana kilkakrotnie),
- pieniądze (taka odpowiedź była wskazywana kilkakrotnie),
- stosunek nakładów do potencjalnych korzyści,
- brak dokumentacji pozwalających na wykonanie opinii.

Tabela nr Pytanie 13: Jaki Pana/Pani zdaniem czynnik może wpływać na ograniczenie możliwości przedłożenia przez określony podmiot ekspertyzy prywatnej? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
brak możliwości finansowych podmiotu uprawnionego do zlecenia sporządzenia ekspertyzy prywatnej	612	201	68	21	902	63%
wysokie koszty sporządzenia ekspertyzy prywatnej	558	195	60	23	836	59%
stan świadomości prawnej społeczeństwa	215	68	28	9	320	22%
brak, ograniczony dostęp lub niska jakość pomocy prawnej	152	39	16	2	209	15%
brak przekonania ze strony podmiotu uprawnionego do zlecenia sporządzenia ekspertyzy prywatnej co do jakości i rzetelności ekspertyzy	173	54	9	7	243	17%
inne	22	11	3	1	37	3%

Źródło: Opracowanie własne

W polu odpowiedzi „inne” prokuratorzy wskazywali, że na ograniczenie możliwości przedłożenia przez określony podmiot ekspertyzy prywatnej mogą wpływać:

- niska skuteczność ekspertyz prywatnych (taka odpowiedź była wskazywana kilkakrotnie), pojawiały się takie odpowiedzi jak: „brak skuteczności procesowej ekspertyzy prywatnej która zmierza do odważenia opinii biegłego ale sama nie jest dowodem”,
- niska wartość dowodowa ekspertyz prywatnych (taka odpowiedź była wskazywana kilkakrotnie), pojawiały się takie odpowiedzi jak: „pełna i rzetelna opinia biegłych powołanych przez organ procesowy”, „opinia musi być obiektywna, wykonanie opinii na zlecenie jednej ze stron rodzi wątpliwość co do obiektywności”, „rzetelność opinii procesowej”,

- brak środków pieniężnych na pokrycie kosztów ekspertyzy (taka odpowiedź była wskazywana kilkakrotnie),
- „brak dostępu prywatnych biegłych do materiałów prowadzonego postępowania”,
- „konieczność zainwestowania w ekspertyzę przy niepewnym wyniku procesu i kosztów procesu”,
- „wprowadzenie pełnej odpowiedzialności karnej za wydawanie opinii prywatnych”,
- „brak biegłych”,
- „brak celowości pozyskiwania takich ekspertyz gdyż umiejętnie złożony wniosek może spowodować iż dokument taki zostanie pozyskany przez organy procesowe”,
- „przewidywanie że opinia nie wykaże tego na czym zależy uprawnionemu”,
- „wysokość dochodów stron”.

Tabela nr Pytanie 14: Z jakim najczęściej rodzajem podmiotów, które podejmują się sporządzenia ekspertyzy prywatnej, spotkał/a się Pan/Pani w swojej praktyce? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
biegły z listy sądowej	274	64	25	6	369	26%
instytucja naukowa lub specjalistyczna	466	49	22	4	541	38%
pracownik instytucji naukowej lub specjalistycznej	206	93	40	11	350	25%
osoba prowadząca działalność gospodarczą	277	99	31	10	417	29%
osoba posiadająca wiadomości specjalne - niewymieniona wyżej	298	104	35	15	452	32%
nie pamiętam	71	19	8	2	100	7%
nie spotkałem/am się w swojej praktyce z ekspertyzą prywatną	110	43	9	3	165	11%
inne	4	1	2	0	7	0,5%

Źródło: Opracowanie własne

W polu odpowiedzi „inne” prokuratorzy wskazali, że w prowadzonych przez nich sprawach sporządzenia ekspertyzy prywatnej podjął się:

- pracownicy naukowcy szkoły wyższej, uczelni, w tym niebędący biegłymi wpisanymi na listę sądu okręgowego (odpowiedź ta była wskazywana kilkakrotnie),
- emerytowany biegły lub osoba skreślona z listy biegłych,
- współpracownik strony wnioskującej o dopuszczenie dowodu (np. współpracujący na stałe z kancelarią detektyw),
- lekarz prowadzący prywatną praktykę.

Tabela nr Pytanie 15: Czy Pana/Pani zdaniem podmiot sporządzający fałszywą ekspertyzę prywatną może ponosić odpowiedzialność karną?

Odpowiedź	Jednostka prokuratury				łącznie	%
	PR	PO	PReg	PK		
tak, na podstawie art. 233 § 4 lub 4a kk	368	114	36	12	530	37%
tak, na podstawie art. 271 kk	167	58	14	5	244	17%
nie	232	80	31	11	354	25%
nie mam zdania	141	59	7	3	210	15%
inne	58	16	13	4	91	6%
ŁĄCZNIE	966	327	101	35	1429	100%

Źródło: Opracowanie własne

W polu odpowiedzi „inne” prokuratorzy wskazali, że podmiot sporządzający fałszywą ekspertyzę prywatną może ponosić odpowiedzialność karną na podstawie:

- art. 233 kk (na ten przepis respondenci wskazywali najczęściej, co najmniej 20-krotnie, nie wskazując precyzyjnie paragrafu i nie opisując swojej odpowiedzi),
- art. 271 kk (na ten przepis respondenci wskazywali najczęściej, co najmniej 20-krotnie, nie wskazując precyzyjnie paragrafu i nie opisując swojej odpowiedzi),
- art. 235 kk (na ten przepis respondenci wskazywali najczęściej, co najmniej 20-krotnie, nie wskazując precyzyjnie paragrafu i nie opisując swojej odpowiedzi),
- art. 239 kk (na ten przepis respondenci wskazywali co najmniej 15-krotnie, nie wskazując precyzyjnie paragrafu i nie opisując swojej odpowiedzi),
- art. 239 kk (na ten przepis respondenci wskazywali co najmniej 10-krotnie, nie wskazując precyzyjnie paragrafu i nie opisując swojej odpowiedzi),
- art. 236 kk (na ten przepis respondenci wskazywali kilkakrotnie, nie wskazując precyzyjnie paragrafu i nie opisując swojej odpowiedzi),
- art. 286 kk (na ten przepis respondenci wskazywali kilkakrotnie, nie wskazując precyzyjnie paragrafu i nie opisując swojej odpowiedzi),
- art 18 § 3 kk w zw. z art. 286 § 1 kk,
- art. 238 kk,
- art. 228 kk,
- art. 234 kk.

Wiele odpowiedzi było jednak opisowych, pojawiły się takie odpowiedzi jak:

- odpowiedzi wskazujące na to, że konieczna jest szczegółowa i dodatkowa regulacja w tym zakresie (taka odpowiedź była wskazywana co najmniej 10-krotnie), pojawiały się takie odpowiedzi jak:

- „brak jest jednoznacznej regulacji”, „brak regulacji”, „powinno być wprost wskazane w ustawie w kk w art. 233 kk (dodane)”, „ekspert nie poniesie żadnej odpowiedzialności i w tym cały problem”,
- „art. 233 kk pod warunkiem, że ekspert prywatny jest biegłym wpisanym na listę i składał przyrzeczenie i ma świadomość celu sporządzenia opinii (postępowanie przygotowawcze, sądowe)”,
 - art. 233 § 1 kk gdy zostanie powołany jako świadek (taka odpowiedź pojawiała się kilkakrotnie), pojawiły się takie odpowiedzi jak: „art. 233 § 1 kk jeśli autor opinii zostanie powołany w charakterze świadka”, „art. 233 § 1 jeśli złoży fałszywe zeznanie jako świadek”, „trudno powiedzieć, zależy od konkretnej sytuacji i okoliczności, ale np. art. 233 § 1 kk jeśli zostanie przesłuchany w charakterze świadka”,
 - „art. 233 kk o ile ma świadomość, że opinia zostanie wykorzystana w postępowaniu karnym” (taka odpowiedź pojawiała się kilkakrotnie),
 - „art. 233 § 4 kk tak ale rzadko, brak specjalisty w tym przepisie”,
 - „art. 233 § 4 kk o ile opinia zostanie potwierdzona przed sądem po odebraniu przyrzeczenia, chyba że jest biegłym z listy sądowej”,
 - „art. 233 kk o ile opinia została przyjęta przez sąd i uznana za dowód w sprawie”,
 - „tak, na podstawie art. 271 kk, jednak wyłącznie gdy występuje jako osoba uprawniona do wystawienia dokumentu zgodnie z uprawnieniami zawodowymi np. rzeczoznawca majątkowy, inżynier budownictwa”,
 - „w rzadkich sytuacjach np. ekspert jako rzeczoznawca”,
 - „w określonych sytuacjach art. 235 kk”,
 - „art. 235 kk, art. 236 kk, art. 239 kk. Art. 233 kk zdecydowanie nie, art. 271 kk chyba raczej nie”,
 - „art. 271 kk dotyczy biegłych z listy a art. 239 kk dotyczy opinii nierzetelnej korzystnej dla oskarżonego”,
 - „art. 286 kk wobec zamawiającego poprzez wprowadzenie w błąd co do rzetelności i wiarygodności opinii”,
 - „obecnie nie, ale ewentualnie w grę może wchodzić art. 286 kk”,
 - „tak, ale kwalifikacja może być różna”,
 - „zależy to od tego kto sporządza opinię, zależy to od tego czy dokument będzie wykorzystany w postępowaniu karnym i czy np. jest sporządzony przez rzeczoznawcę, wchodzi w grę różne kwalifikacje”,
 - „w zależności od tego czy ekspert jest świadomy celu sporządzania opinii, jakimi materiałami dysponuje przy jej opracowaniu i czy wnioski wynikają także z jego wiedzy”,
 - „należy wziąć pod uwagę kto wykonuje opinię i jakim materiałem dowodowym dysponuje”,
 - „tak o ile zostanie pouczony o odpowiedzialności karnej” (taka odpowiedź była wskazywana kilkakrotnie),

- „jego odpowiedzialność zależy od tego czy jest świadomy celu opinii, jakimi materiałami dysponuje przy jej opracowaniu”,
- „odpowiedzialność poniesie o ile potwierdzi opinię przed sądem”,
- „w zależności od tego w jakim stopniu ekspertyza została wykorzystana, taka będzie odpowiedzialność”,
- „zagrożenie jest czysto hipotetyczne, wystąpiłyby trudności z udowodnieniem, udowodnienie umyślności byłoby możliwe w przypadku przyznania się lub wskazania kilku świadków na taką okoliczność”,
- „zależy od treści i formy ekspertyzy oraz okoliczności jej przedłożenia”,
- „odpowiedź z art. 271 kk nie może wchodzić w grę z uwagi na to, że opinia prywatna nie jest „wystawionym” dokumentem tylko „sporządzonym”, „art. 271 kk to wystawianie a nie sporządzenie”,
- „art. 233 kk i 271 kk nie wchodzi w grę, do rozważenia jest art. 239 kk ale nie spotkałem się z tak jasnym stanem faktycznym który uzasadniałby takie rozwiązanie”,
- „często w opiniach jest zaznaczone, że nie może być wykorzystana w procesie i jej autor nie ponosi za nią odpowiedzialności”.

5. Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród adwokatów i radców prawnych

Tabela nr Pytanie 1: Jak Pan/Pani ocenia zmianę art. 393 § 3 k.p.k. w zakresie możliwości odczytywania na rozprawie wszelkich dokumentów prywatnych powstałych poza postępowaniem karnym i dla jego celów, dokonaną ustawą z dnia 27 września 2013 r. (która weszła w życie w dniu 1 lipca 2015 r.)?

Odpowiedź	Liczba odp.	%
pozytywnie	63	41%
raczej pozytywnie	69	47%
raczej negatywnie	5	3%
negatywnie	2	1%
trudno powiedzieć	9	6%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 2: Proszę o zaznaczenie odpowiedzi, z którymi Pan/Pani się zgadza. Czy wprowadzenie możliwości odczytywania na rozprawie ekspertyzy prywatnej powstałej poza postępowaniem karnym i dla jego celów:

Odpowiedź	Liczba odp.	%
-----------	-------------	---

w sposób istotny rozszerzyło możliwości przygotowania się strony do procesu	74	50%
może sprzyjać dotarciu do prawdy materialnej	121	82%
stanowi wyrównanie szans między obroną a oskarżeniem	81	55%
stanowi istotną gwarancję prawa do obrony	69	47%
umożliwia pokrzywdzonym lepszą obronę swoich interesów w procesie	82	55%
jest obojętne dla sytuacji prawnej oskarżonego i pokrzywdzonego	2	1%
ma znikomy wpływ na sytuację prawną oskarżonego i pokrzywdzonego	6	4%
może spowodować przedłużenie postępowania karnego	25	17%
może niepotrzebnie narazić stronę na koszty	14	10%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 3: W jakich sytuacjach najczęściej Pana/Pani zdaniem wykorzystywana może być ekspertyza prywatna?

Odpowiedź	Liczba odp.	%
w sprawach przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji	106	72%
w sprawach przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu	86	58%
w sprawach tzw. błędów w sztuce lekarskiej	122	82%
w zakresie dotyczącym stanu zdrowia oskarżonego lub pokrzywdzonego	69	47%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 4: Jak często przedkładał/a Pan/Pani w swojej praktyce zawodowej ekspertyzę prywatną w postępowaniu karnym?

Odpowiedź	Liczba odp.	%
bardzo często	6	4%
często	21	14%
niekiedy	46	31%
rzadko	26	18%
bardzo rzadko	25	17%
nigdy	24	16%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 5: Jaki cel najczęściej przyświeca Panu/Pani decydując się na wykorzystanie

ekspertyzy prywatnej? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Liczba odp.	%
wykazanie braków opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	117	79%
wykazanie błędów opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	121	82%
wsparcie prezentowanego w postępowaniu stanowiska i tez	99	67%
wskazanie alternatywnego rozwiązania (przebiegu zdarzenia niż przyjęte przez stronę przeciwną lub organ procesowy)	78	53%
reakcja na brak aktywności organu procesowego	41	28%
nie mam zdania	0	0%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 6: Z jakimi najczęściej wnioskami występuje Pan/Pani przedkładając ekspertyzę prywatną? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Liczba odp.	%
wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii prywatnej	98	66%
wniosek o powołanie osoby sporządzającej ekspertyzę prywatną w charakterze biegłego lub świadka	48	32%
wniosek o załączenie ekspertyzy prywatnej do akt sprawy	82	55%
wniosek o powołanie innego biegłego do sporządzenia opinii	75	51%
trudno powiedzieć	0	0%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 7: Jakie są Pana/Pani zdaniem najczęstsze przyczyny niewykorzystania ekspertyzy prywatnej w procesie karnym? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Liczba odp.	%
obrońcy/pełnomocnicy nie proponują wykorzystania ekspertyzy prywatnej z obawy o jego przydatność	42	28%
klienci rezygnują z ekspertyzy ze względu na dodatkowy koszt jej sporządzenia, który mieliby ponieść oprócz wynagrodzenia dla reprezentanta procesowego	99	67%
obrońcy/pełnomocnicy rezygnują z ekspertyzy prywatnej ze względu na poniesienie kosztów jej sporządzenia z	20	13%

wynagrodzenia uzyskanego od klienta		
klienci/obrońcy/pełnomocnicy rezygnują z ekspertyzy prywatnej ze względu na niepewność zwrotu kosztów jej sporządzenia w procesie	47	32%
klienci/obrońcy/pełnomocnicy nie dysponują odpowiednim materiałem dowodowym aby przekazać go dla eksperta	30	20%
sporządzona opinia jest niezgodna z oczekiwaniami klienta ze względu na zawarte w niej wnioski	16	11%
sporządzona opinia jest nierzetelna, niepełna	6	4%
istnieje trudność ze znalezieniem eksperta, który wykona ekspertyzę w odpowiednim terminie	35	24%
istnieje trudność ze znalezieniem eksperta chętnego do sporządzenia takiej ekspertyzy	36	24%
istnieje trudność znalezienia eksperta, który zajmuje się daną dziedziną nauki	17	12%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 8: Na jakim etapie postępowania Pana/Pani zdaniem najczęściej przedkładana jest ekspertyza prywatna w postępowaniu w sprawach ściganych z oskarżenia publicznego?

Odpowiedź	Liczba odp.	%
na etapie postępowania przygotowawczego	122	82%
na etapie postępowania sądowego	11	7%
nie mam zdania	15	10%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 9: Jak Pana/Pani zdaniem powinny być rozliczone koszty poniesione na ekspertyzę prywatną?

Odpowiedź	Liczba odp.	%
powinny być zwracane w przypadku wygrania procesu	126	85%
powinny być zwracane bez względu na końcowy wynik procesu	12	8%
nie mam zdania	4	3%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 10: Od czego Pana/Pani zdaniem zależeć może wiarygodność ekspertyzy prywatnej? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Liczba odp.	%
-----------	-------------	---

dostępu do całości akt sprawy przez podmiot wykonujący ekspertyzę prywatną	91	62%
podmiotu ją sporządzającej i jego kwalifikacji	122	82%
celu wniesienia ekspertyzy prywatnej przez podmiot niebędący organem procesowym	23	16%
charakteru i znaczenia wniosków zawartych w ekspertyzie w stosunku do dotychczas zebranego materiału dowodowego	46	41%
pozaprocesowej relacji między podmiotem prywatnym a osobą sporządzającą ekspertyzę prywatną	35	24%
formy, sposobu i przyjętych metod sporządzenia ekspertyzy prywatnej (rzetelność i jakość opinii)	81	55%
szczegółowości rozważań i wniosków końcowych zawartych w ekspertyzie prywatnej	60	41%
czasu sporządzenia ekspertyzy prywatnej	11	7%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 11: Czy Pana/Pani zdaniem ekspertyza prywatna:

Odpowiedź	Liczba odp.	%
jest przeważnie bardziej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	24	16%
niekiedy jest bardziej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	68	46%
niekiedy jest mniej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	8	5%
jest przeważnie mniej rzetelna od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	5	3%
nie różni się znacząco od opinii biegłego powołanego przez organ procesowy	22	15%
trudno powiedzieć	21	14%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 12: Z jakim najczęściej rodzajem podmiotów, które podejmują się sporządzenia ekspertyzy prywatnej, spotkał/a się Pan/Pani w swojej praktyce? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

Odpowiedź	Liczba odp.	%
biegły z listy sądowej	88	59%
instytucja naukowa lub specjalistyczna	76	51%
pracownik instytucji naukowej lub	58	39%

specjalistycznej		
osoba prowadząca działalność gospodarczą niewymieniona na liście biegłych sądowych	58	39%
osoba posiadająca wiadomości specjalne - niewymieniona wyżej	49	33%
biegłi sądowi skreśleni z listy po zakończeniu kariery zawodowej	1	0,7%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr Pytanie 13: Czy Pana/Pani podmiot sporządzający fałszywą ekspertyzę prywatną może ponosić odpowiedzialność karną?

Odpowiedź	Liczba odp.	%
tak, na podstawie art. 233 § 4 kk lub § 4a kk	62	42%
tak, na podstawie art. 271 kk	27	18%
nie	17	12%
nie mam zdania	36	24%

Źródło: Opracowanie własne